

Pöytäkirja

VN/8051/2019

16.6.2020

Kansallinen demokraatiohjelma 2025

Valmistelu- ja koordinoituyöryhmän kokous 4/2020

Aika	Torstai 11.6.2020 klo 13-15
Paikka	Skype for Business
Työryhmän jäsenet (varajäsenet suluisa)	(x) Pekka Timonen, oikeusministeriö (pj.) (x) Niklas Wilhelmsson, oikeusministeriö (vpj.) (x) Johanna Nurmi (~~Markku Mölläri~~), valtiovarainministeriö (x) ~~Harri Martikainen~~ (Hanna Helinko), sisäministeriö (x) Pekka Alhojärvi, maa- ja metsätalousministeriö (x) Ilkka Ojala (~~Katariina Kujanen~~), puolustusministeriö (x) Anju Asunta (~~Matti Laitio~~), ympäristöministeriö (x) Tommi Nieppola (~~Jaana Kuusisto~~), liikenne- ja viestintäministeriö (-) ~~Rauno Merisaari~~ (~~Johanna Jokinen-Gavidia~~), ulkoministeriö (x) Marja N. Pulkkinen (Anna Mikander), opetus- ja kulttuuriministeriö (x) Vava Lunabba (~~Jouni Varanka~~), valtioneuvoston kanslia (x) Henna Leppämäki (~~Jaska Siikavirta~~), sosiaali- ja terveysministeriö (x) Laura Holkko (~~Anu Laitinen~~), työ- ja elinkeinoministeriö (x) Maria Wakeham-Hartonen, oikeusministeriö
Sihteerit	Liisa Männistö, oikeusministeriö Nina Suorsa, oikeusministeriö
Kutsutut asiantuntijat	Sami Demirbas, oikeusministeriö Heini Huotarinen, oikeusministeriö Anna Pohjalainen, oikeusministeriö Laura Nurminen, oikeusministeriö Johanna Askolin af Ursin, oikeusministeriö

Asialista

1 **Kokouksen avaus, läsnäolijoiden ja työryhmän kokoonpanon muutosten toteaminen (liitteet 1.1, 1.2)**

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 13.00. Todettiin läsnäolijat sekä työryhmän kokoonpanon muutokset.

2 **Esityslistan hyväksyminen**

Esityslista hyväksyttiin muutoksitta.

3 **Edellisten kokousten pöytäkirjojen hyväksyminen (liitteet 3.1, 3.2)**

Edellisten kokousten pöytäkirjat hyväksyttiin muutoksitta.

4 **Demokratiaohjelman toimeenpano: tilannekatsaus (liitteet 4.1-4.4)**

Merkittiin tilannekatsaukset tiedoksi ja keskusteltiin ohjelman toimeenpanoon ja viestintään liittyvistä kysymyksistä.

Avoimuusrekisterin valmistelu

Sami Demirbas esitteli avoimuusrekisteriä koskevan lain valmistelutilanteen (liite 4.1). Tarkoituksena on säätää laki, jossa asetetaan rekisteröintivelvoite lobbausta harjoittaville organisaatioille ja henkilöille, sekä suunnitella ja toteuttaa avoimuusrekisteri. Säätelyn kohteena olisi aluksi valtion toiminnan taso (myöhemmin mahdollisesti kunnallis- ja aluehallinto). Itse rekisterin tulee olla helppokäyttöinen, saavutettava ja julkinen. Lainsäädäntöhanke valmistellaan parlamentaarisisessa ohjausryhmässä ja sen alaisuudessa toimivassa asiantuntijatyöryhmässä.

Avoimuusrekisterin valmistelu perustuu hallitusohjelmaan ja kansallisessa demokratiaohjelmassa se sisältyy avoimuutta, kuulemista ja kansalaisyhteiskuntaa koskevaan kokonaisuuteen. Koronasta huolimatta hankkeessa on järjestetty kevään aikana kuusi asiantuntijaryhmän kokousta ja kaksi kuulemistä. Ennen juhannusta järjestetään vielä parlamentaarisen ohjausryhmän kokous.

Tarkoituksena on, että kun parlamentaarinen ohjausryhmä saa työnsä päätökseen kesäkuussa 2021, rekisterin jatkovalmistelu koordinoitaisiin demokratiaohjelman valmistelu- ja koordinoituvuustyöryhmässä.

Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus ja nuorten osallisuus

Liisa Männistö, Anna Mikander ja Marja Pulkkinen esittelivät demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta ja nuorten osallisuutta koskevien toimenpiteiden valmistelutilanteen (liite 4.2). Suurin osa suunnitelluista toimenpiteistä on hankkeistettu ja niiden toimeenpanoa seurataan ja tuetaan mm. valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman (VANUPO) sekä

demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus ja nuorten osallisuus (DINO) -koordinaatioryhmässä.

Todettiin, että poikkihallinnollinen työskentely oikeusministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön kesken sekä yhteistyö eri sidosryhmien kanssa on lähtenyt hyvin ja laajapohjaisesti liikkeelle, mikä on edesauttanut voimavarojen yhdistämistä.

Käytiin keskustelua koronan vaikutuksista aihepiiriä koskeviin toimenpiteisiin ja todettiin, että tarkoitus on käydä demokratiaohjelman toimenpiteet läpi koronavaikutusten kannalta. Korostettiin, että erityistä huomiota tulee kiinnittää demokratiakasvatukseen ja medialukutaitoon resilienssin ja luottamuksen vahvistamisen näkökulmasta. Tarkoitus on käydä keskustelua koronan vaatimista toimenpiteistä demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen osalta opetus- ja kulttuuriministeriön asettamassa ohjausryhmässä, jonka työskentely on käynnistymässä syksyllä. Lisäksi todettiin, että koronaepidemia on tuonut korostetusti esiin digitaalisten osallistumismenetelmien saavutettavuusvaatimukset.

Muiden ohjelmaosoiden toimeenpanon tilanne

Niklas Wilhelmsson esitteli valmistelutilanteen demokratiaohjelman muiden hankkeiden osalta (liite 4.3). Muiden ministeriöiden edustajat täydensivät omalta osaltaan.

Anju Asunta toi esiin, että työ- ja elinkeinoministeriön Luvat ja valvonta -hankkeessa on tehty lausunto- ja kuulemistoiminnon arkkitehtuurityötä (=määritelty ja kuvattu tarvittavia toimijoita, palveluita, prosesseja jne.) lupamenettelyjen lakisääteisiin viranomaislausuntoihin ja asianomaisten/yleisön kuulemiseen liittyen. Hankkeella on selvä kytkös lausuntopalvelu.fi- ja otakantaa.fi-palveluihin. Yhteiskeskustelut OM:n ja TEM:n edustajien välillä asian tiimoilta ovat parhaillaan aikataulutuksessa.

Vava Lunabba pyysi tarkentamaan demokratiaohjelmassa olevaa kirjausta tulevaisuuspainotteisesta kansalaisfoorumista. Lunabban mukaan valtioneuvoston kansliassa on käynnistymässä tulevaisuusselonteon suunnittelu. Selonteon valmistelun yhteydessä järjestetään 50 dialogia Suomen tulevaisuudesta. Todettiin, että demokratiaohjelmaan kirjattu toimenpide on tarkoitus toteuttaa näiden dialogien kautta.

Viestintä- ja vuorovaikutustoimenpiteet

Nina Suorsa esitteli jo toteutetut ja sovitut viestintä- ja vuorovaikutustoimenpiteet, ml. Erätauco-dialogien sarja (liite 4.4). Demokratiaohjelman yhteinen visuaalinen ilme, kalvosarja demokratiaohjelman esittelemiseksi sekä hankesivut ovat kaikkien ministeriöiden hyödynnettävissä demokratiaohjelmaan sisältyvien hankkeiden ja toimenpiteiden viestinnässä. Viestintämateriaalit on tallennettu Tiimeriin. Viestintä- ja vuorovaikutussuunnitelman seuraavaa versiota työstetään OM:ssä ja käsitellään seuraavassa kokouksessa. Työryhmälle lähetetään mahdollisesti kesän aikana tähän liittyvä kysely.

Todettiin, että demokratiaohjelmaan sisältyvien yksittäisten hankkeiden ja toimenpiteiden viestinnässä on tärkeää huolehtia kytköksestä laajempaan

ohjelmakokonaisuuteen (esim. somessa #Demokratia2025) sekä oikeusvaltion kehittämisen ja sisäisen turvallisuuden ministerityöryhmän työhön. Konkreettisten sisältöjen kautta demokratiaohjelmaa voidaan tehdä tunnetuksi viestinnän avulla. Sovittiin, että OM täydentää kaikkien käytettävissä olevia viestintämateriaaleja (some-pohjat jne.) ja vie materiaalit Tiimeriin kaikkien hyödynnettäviksi.

5 **Koronaepidemian vaikutukset demokratiaohjelman toimeenpanoon (liite 5.1)**

Niklas Wilhelmsson esitteli demokratiaohjelmaan liittyviä poimintoja [koronakriisin exit- ja jälleenrakennustyöryhmän 2. vaiheen raportista](#) (Wilhelmssonin esitys on tämän pöytäkirjan liitteenä 5.1). Työryhmältä toivottiin evästyksiä siihen, miten koronakriisin vaikutuksia tulisi käsitellä demokratiaohjelman toimeenpanossa.

Keskustelussa esiin nostettuja teemoja, joihin demokratiaohjelmassa tulisi kiinnittää korostetusti huomiota olivat mm. luottamus, valmistelun avoimuus, eriarvoisuuden torjuminen sekä Suomessa että globaalisti, erityisesti eri vähemmistöryhmien näkökulmasta, medialukutaito ja disinformaation tunnistaminen sekä huoltovarmuuteen ja turvallisuuteen liittyvät kysymykset.

Johanna Nurmen mukaan valtiovarainministeriön järjestämästä, exit-raporttia koskeneesta kansalaisjärjestöjen kuulemisesta saatiin monipuolinen aineisto, jota voidaan hyödyntää asian jatkopohdinnoissa. Tuotiin myös esiin, että OECD tekee parhaillaan Suomea koskien laajempaa luottamusarviointia, joka valmistuu vuonna 2021. Myös ns. Poikkeusajan dialogeista (ml. KANEn järjestämä dialogi) saadaan evästyksiä tähän teemaan.

Puheenjohtaja totesi lopuksi, että raportissa haluttiin korostaa sitä, että tästä kriististä selviytyminen ei ole vain talouden jälkihoitoa, vaan myös kansalaisyhteiskunnan toipuminen tulee varmistaa.

6 **Demokratiaohjelman seuranta ja vaikutusten arviointi (liite 6.1)**

Niklas Wilhelmsson esitteli [demokratiapoliittisen toimintaohjelman 2017-2019 sekä kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman 2017-2019 arvioinnin](#) tuloksia (Itä-Suomen yliopiston raportti, liite 6.1).

Käytiin lähetekeskustelu kansallisen demokratiaohjelman 2025 seurantamittareista ja vaikutusten arvioinnista. Asiaa käsitellään laajemmin työryhmän seuraavassa kokouksessa. Todettiin, että on tärkeää löytää sellaisia mittareita, joita voisi hyödyntää myös muissa yhteyksissä (esim. Agenda 2030, hallitusohjelmaseuranta) päällekkäisen työn välttämiseksi.

Päätettiin kutsua tutkimuskumppaneita esim. STN-hankkeista ja vaalitutkimushankkeista keskustelemaan sekä koronaepidemian vaikutuksista (ks. asiakohta 5) että demokratiaohjelman seurannasta ja vaikutusten arvioinnista johonkin työryhmän seuraavista kokouksista.

7 Muut asiat

Ei muita asioita.

8 Seuraavat kokoukset

Keskiviikko 16.9. klo 9-11 ja keskiviikko 25.11. klo 9-11.

Seuraavan kokouksen teemoiksi sovittiin alustavasti parlamentaarisen vaalityöryhmän ajankohtaiset kuulumiset, demokratiaohjelman seurantamittarit ja vaikutusten arviointi, vuoden 2019 eduskuntavaalitutkimuksen tulokset (julkaistaan 20.8.) suhteessa demokratiaohjelmaan (alustus tutkijoilta), sekä vaalien ehdokastutkimuksen tulokset (julkaistaan 31.8.), alustus tutkijoilta.

9 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 14.57.

JAKELU

Työryhmän puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, jäsenet ja varajäsenet

TIEDOKSI

Hankeikkuna